

er zijn, in de historia revelationis, in de dogmatiek te komen tot de hoogere eenheid, we moeten die zoeken, omdat we er van overtuigd zijn, dat ze er is. Zoeken, niet door te wringen, niet door te ontkennen, wat *luce clarius* is, doch door aan elke plaats en aan elken auteur volle recht te laten wedervaren. We willen niet, als al te vaak geschiedt, aan den één een voorkeur geven om den ander te verwerpen, we willen allen gelijkelijk eeren. Bovenal, we zullen verstaan, dat menschentaal niet bij machte is den vollen rijkdom van Gods openbaring uit te drukken en dat juist verschil van individualiteit dienen moet om dien rijkdom van verschillende zijden te benaderen. Kortom, dit sta voorop, wat tot bijbelschrijver maakt, is niet de individualiteit, maar het gedreven worden door den eenen Geest, Die in allen werkt en Die geeft een verscheidenheid van gaven ¹⁴⁶).

3 Ik kom tot een derde gevolg. Is de Schrift één, dan zullen we bij onze exegese altijd rekenen met heel de Schrift ¹⁴⁷). We hebben de duistere plaatsen te verklaren naar de duidelijke, rekening te houden, met wat elders staat geschreven. Ons pogen zal zijn niet om tegenstrijdigheden te vinden, maar om ze op te lossen, en als dat niet gaat te eindigen met een *non liquet* en de eenheid te gelooven. De Schrift is één en de verklaring van het Oude Testament heeft te rekenen met die van het Nieuwe Testament en ook omgekeerd. Nu wil dat evenwel weer niet zeggen, dat om een plaats te verklaren elke andere van evenveel gewicht is. Spraken we dat uit, dan deden we te kort aan de individualiteit, die er naar de bedoeling Gods wezen moet. Een plaats heeft voor een andere te meer beteekenis, naarmate ze dichter staat bij de plaats, die men wil verklaren. Een brief van Paulus heeft bij de uitlegging van een anderen meer beteekenis dan een schrijven van Johannes. Maar dat schrijven van Johannes heeft ook beteekenis, heel de Schrift heeft beteekenis. Nu hebben we echter opgemerkt, dat in het geheel der Schrift toch het Nieuwe Testament een eigen eenheid vormt en dat zal zich ook bij het thans besproken punt laten gelden. Het Oude Testament dient anders, op eigen wijze om een plaats in het Nieuwe Testament te verklaren, dan het Nieuwe Testament zelf, omdat in het Oude Testament de openbaring is gegeven in een anderen vorm. Binnen het Nieuwe Testament kan ik gebruiken zonder meer, ga ik naar het Oude Testament, dan heb ik te rekenen met het verschil in bedeeling, met het onderscheid tusschen het tijdperk der schaduwen en dat der vervulling. En zoo mag ik ook hier wel degelijk spreken van een gevolg van de eenheid der Nieuwtestamentische Godsopenbaring.

4 In de vierde plaats zal ten gevolge van die eenheid, de exegese niet tevreden mogen zijn, eer zij de plaats heeft leeren kennen, die een Schrift-